СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 231. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 3 жовтня, 1934. VOL. XLII. No. 231. Jersey City, N. J., Wednesday, October 3, 1934. THREE CENTS.

КРАЙ ЗА ПРОЄКТ ЗАМИРЕННЯ

ВАШИНҐТОН. — З Білого Дому подають, що президент Рузвелт дістає велике число привітів від ріжних визначних діячів промислу, як зі сторони підприємців так і з боку робітничих юній, а всі вони погоджуються з думкою президента про потребу замирення між підприємцями й робітниками.

На 600 привітів, котрі президент дістав першого дня по виголошенню промови, знайшлося всього 5, котрі віднеслися до пропозиції президента критично.

Секретарка праці Перкинс, котра виїхала на конвенцію Американської Федерації Праці, заявила, що президент не хоче робити ніякого натиску, ні вживати примусу. Президент не думає зовсім обмежувати права робітників до страйку, а тільки зібрати разом підприємців і робітників довкола стола на переговори.

ПІДПРИЄМЦІ ЗАЯВЛЯЮТЬСЯ ЗА ПРОПОЗИЦІЮ ПРЕЗИДЕНТА.

НЮ ЙОРК. — Краєвий Союз Фабрикантів ухвалив заявитися за пропозицію президента та попросити його видати проклямацію про заведення перемиря в промислових відносинах.

Фабриканти хотіли би задержати в цих відносинах „статус кво"; вони хотілиб, щоби власники та представники юній підписали умову, що підчас цього ненормального періоду ні одна ні друга сторона не буде добиватися таких умов, яких вона не моглаб добитися, якби часи були нормальні.

ПРОВІД ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ ЗА ПРОПОЗИЦІЮ ПРЕЗИДЕНТА.

САН ФРАНСІСКО. — Підчас своєї промови, котрою він відкрив річну конвенцію Американської Федерації Праці, Вилієм Ґрін, президент Американської Федерації Праці, висказався з похвалою про пропозицію президента Рузвелта в боротьбі між фабрикантами й робітниками.

Ґрін сказав, що в справах страйку президент говорить тою самою мовою, що робітничі юнії й остерігав фабрикантів, що робітники тільки так довго будуть держатися пропозиції президента, як довго фабриканти будуть держатися закона.

Подібні заяви видали для вжитку ґазетам інші юнійні лідери.

Підчас своєї промови Ґрін осуджував комунізм і фашизм. „Ми", говорив він, „стоїмо за правління народу, а як довго серце робітників здорове, комунізм ні фашизм ніколи не вкоріняться в Злучених Державах".

ЗАГРОЗА ВЕЛИКОГО ШОВКОВОГО СТРАЙКУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Урядники шовкового департаменту юнії „Юнайтид Текстил Воркерс оф Америка" кажуть, що коли підприємці не будуть придержуватися проклямації президента Рузвелта та не перестануть дальших переслідувань робітників, котрі брали участь у недавньому ткальняному страйку, шовкові робітники Петерсону знов покинуть роботу.

Юнія каже, що в цій околиці є цих робітників 17,000.

СТРАЙК МАЙНЕРІВ У ВЕРДЖІНІЇ.

РОВНОВК (Верджінія). — Коло 700 майнерів, занятих у 4 підприємствах твердого вугля, вийшло на страйк, закидуючи власникам „поломання віри", себто нарушення контракту.

Союз власників думає апелювати до Краєвої Ради Робітничих Відносин у Вашинґтоні.

СУДДЯ ПРИЗНАЄ „НАЙРУ" БЕЗЗАКОННОЮ.

ВЕЛЧ (Вест Верджінія). — Окружний суддя стейтового суду, Бено Ф. Говард, видав тут в одній справі судове рішення, що стейтовий закон Вест Верджінії про виконування федерального закона про відбудову краю не годиться з конституцією.

Суддя станув на становищі, що стейтовий закон дає урядови такі права, яких він не може виконувати без нарушування ґарантованих конституцією горожанських вольностей.

ПІДПРИЄМСТВО ВІДДАЄ ТОРГОВЛЮ СВОЇМ РОБІТНИКАМ.

НЮ ЙОРК. — Підприємство „Никербокер Айс Ко.", котре займається торговлею ледом і вугіллям, віддало ввесь свій дрібний бизнес своїм розвожувачам. Кождий з 150 розвозувачів підприємства дістав на власність трок і бизнес, який він провадив, за мінімальну ціну 1 доляра.

Розвожувачі зараз зорганізувалися в корпорацію, в котрій кождий уділовець є рівночасно розвожувачем.

ПРИГОДА НА ГЛАДКІЙ ДОРОЗІ.

ЛИНДЕН (Ню Джерзі). — Вантажний віз підприємства Симонс Ко. пхали на подвірю підприємства назад так незручно, що він зісковзнув зі шин та зачепив за стовпи, що підпирали збірник води. Збірник завалився й 100,000 ґальонів вилетіло на землю. Удар води покалічив двох робітників підприємства та заніс переходячого туди Джозефа Ноджа цілий блак у долину.

ЛЕМКІВЩИНА ЗАТРОЮЄТЬСЯ ЕТЕРОМ.

Скарбова контроля в Новім Санчі сконфіскувала на залізничному двірці чотири великі бутлі, в яких знаходився етер. Показалося, що посилка була надана в Кракові під адресою трох Жидів у Горлицях, які продавали етер по лемківських селах. Стверджено дальше, що в західній Лемківщині від Криниці аж по Горлиці сільське населення вживає замісць горівки етер, який є значно дешевший. Це дуже шкідливий наркотик, що веде до цілковитої фізичної руїни. Вживають його, мачаючи в ньому цукор або мішаний зі спіртом, найчастіше з самогонкою. Вживають його не тільки мужчини, але й жінки, які частують ним навіть дітей. Крім того етер небезпечний ще й тому, що вибухає легко від вогню. Кілька років тому з причини необережности з вогнем вибухнув етер у хаті Ґрачиків, причому погибла ціла родина, а вогонь знищив кілька домів.

ЛАТИНКА В ЯПОНІЇ.

За прикладом Туреччини Японія вводить у себе також латинське письмо замісць дуже трудного японського. Токійський парлямент принняв, не зважаючи на протест консерватистів, закон про введення латинської азбуки і на днях відбувся в Токіо іспит перших учеників, що завдані вправи написали латинськими буквами. Покищо наука латинського письма буде тільки в школах, однак згодом, впродовж кількох років, латинка буде заведена в цілій державі.

ЗА ПОБИТТЯ ВОЯКІВ.

Військова прокуратура в Перемишлі зладила акт обвинувачення проти поручника Міхаляка та двох старшин і 29 підстаршин за побиття вояків 2. артилерійського полку.

АКУЛА ПОЖЕРЛА ДІВЧИНУ.

Про жахливу подію повідомляють з Порторе, купелевої місцевости, недалеко югославського порту Реки. 16-літня учениця з Любляни, Зорка Прінц, переплила яких 30 метрів поза охоронну сітку, яка окружає місце, призначене до купелі, з огляду на небезпеку від акул, яких в Адрійському морі є багато. Нараз роздався страшний крик молодої пливачки, й інші особи, що купалися перед сіткою, побачили величезну акулу, яка вхопила пащею дівчину до половини. Якийсь час видко було на поверхні води хвіст і хребетні плавці страшної потвори, опісля акула щезла разом з дівчиною. Коли ратунковий човен доплив на місце страшної події, знайшов тільки велику криваву пляму, що ропливалася на хвилях.

ЖАХЛИВІ ЦИФРИ ПОШЕСТИ

За вістками, що наспіли з краю, виходить, що пошесть випадків червінки й червоного тифу зросла останніми часами дуже сильно. Зріст пошести пояснюють тим, що люди їдять тепер масово овочі. В часі між 12. до 18. серпня ц. р. занотовано 1,057 випадків червінки і 508 випадків червоного тифу. Крім цього занотовано в тому часі 3 випадки недуги „гайне медіна".

ПОЖАР КОРАБЛИКА.

Недалеко від Коні Айленду занявся на морю в суботу вечором 7 стіп довгий корабель „Голден Авр". Мав він у той час на покладі капітана-власника й 7 пасажирів. Всі кинулись у воду, звідки їх добули рибаки. Корабель згорів. Причиною пожару був якийсь вибух з невідомої причини. Всі пасажири кораблика вийшли з пригоди ціло. Тільки капітана треба було відставити до шпиталю на лічення попарень, котрі він дістав, душачи вогонь.

ЦІКАВА АВДІЄНЦІЯ.

Цими днями приняв Гітлер на окремій авдієнції бувшого ірляндського вояка, М. Блейка, який підчас світової війни мало що не вбив теперішнього канцлера Німеччини. Було це на західньому фронті. З німецьких окопів вийшла розвідча стежа під командою старшого десятника Гітлера й підійшла дуже близько під англійські окопи. Тоді Блейк змірився з кріса, ціляючи в команданта німецької стежі, але у хвилині, коли мав стрілити, другий вояк через необережність штуркнув його так, що куля пішла в зовсім іншому напрямку. Гітлер затямив собі цей випадок і між іншим заявив Блейкови, що ще ніколи не заглядав смерті так зблизька в очі, як саме тоді.

ВЯЗЕНЬ ПРОКОВТНУВ ТЕРМОМЕТР.

В тюремній лічниці в Лодзі стався такий випадок: 24-літній вязень Казимир Плавський почав скаржитися на біль голови і шлунка. Тюремний лікар, бажаючи змірити хорому температуру, вложив йому в рот термометер, а сам відійшов. Користуючи з неприсутности лікаря, Плавський проковтнув термометр. Коли лікар вернувся, застав Плавського серед страшних терпінь; цей сказав йому рівночасно, що зробив. Плавського перевезли до лічниці, де переведи йому операцію і виняли термометр. Стан хорого є дуже важкий.

ДО ЧОГО ДОХОДИТЬ!

Цікавий і дуже сумний для характеристики відносин у православній церкві випадок стався в селі Будераж, здолбунівського повіту, а саме: після закінчення богослуження в місцевій православній церкві дяк Іван Дякон став сваритися з священиком М. Калашником на тлі особистих порахунків, правдоподібно за те, що священик не хотів давати дякови його частини доходів. Підчас суперечки дяк нібито хотів побити священика, а цей утік з церкви в ризах. В справу вмішалась поліція, яка провадить слідство. Дяка звільнили зі служби. Але не без вини і священик, який, як кажуть, справді дяка кривдив.

ПАМЯТНИК НА ГОРІ ШИПЦІ.

25. серпня ц. р. у присутности короля Бориса, членів уряду, і 100-тисячної юрби народу відбулося святочне відслонення памятника „Свободи" на горі Шипці. В середині памятника збудовано церкву і музей. До церкви перенесено тлінні останки поляглих вояків у кривавих боях Болгарів з Турками на горі Шипці.

СВЯТО НА „БІЛІЙ ГОРІ" В ПІДЛИСЮ.

В неділю, 12. серпня ц. р., відбулося, як кожного так і цього року, „Шашкевичівське Свято" на „Білій Горі" в Підлисю. Прибуло поверх 10,000 народу, переважно селян з близької і дальшої околиць. Після Служби Божої, відправленої єпископом в асисті 20 священиків, похід удався на могилу Невідомого Українського Стрільця, а дальше відбулись Академія і фестин. При звуках сокільських орхеетр відбулися вправи соколів і соколиць з Золочева, Олеська і Кадлубиськ. При кінці фестину шкільна дітвора з Утішкова, що є під опікою „Рідної Школи", вивела гарно кілька танків. Між присутніми було багато селян навіть з далеких сторін, переважно молодь.

НА РУМУНСЬКІЙ ПОЧТІ.

Фірма деревного промислу з Пятра Номц (Румунія) вислала недавно у грошевому листі 150,000 левів до Брошен. Адресат отворив лист при свідках і замісць грошей знайшов газетний папір. Справою занялася слідча влада.

ПЕРЕПАЧКОВУВАЛИ СЕЛЯН ДО „ЧЕРВОНОГО РАЮ".

В дубенському повіті, на польсько-совітськім пограничі, зорганізуталася була окрема шайка, що перепачковувала легкодушних селян до Совітів, обіцюючи їм там просто рай. Селяни споівалися, що одержать там даром землю й, доробившися, повернуться назад до дому. За кожного перепачкованого селянина шайка побирала по 100 зл. До переводження селян на совітський бік звербовано молодих, рухливих людей, що добре стежили за прикордонною сторожею й у віповідних хвилинах переходили кордон. На чолі шайки стояли: Г. Карлов і Антін та Олекса Кручаки. Коли розчаровані селяни почали вертатися з „большевицького раю", ціла справа виявилась. Усіх трох пачкарів арештовано й поставлено перед суд, який засудив кожного пачкаря на півтора року тюрми.

КОЛИ ПЕРЕЇЗДИТЬ „ЦАДИК"...

Цими днями переїздив через Сколе з Чехословаччини брат чудотворного цадика з Чорткова, ребе Фрідман. Вечором, як на стацію віхав поїзд, ріжні люди були свідками просто драматичних картин. Хусити обскочили вагон, у якому їхав „чудотворець", і почали просто битися за те, щоб дістатися до ребе та стиснути йому руку. Ті, що були слабші і не могли розсунути ліктями сильніших, вдовольнялися бодай тим, що дотикали вагона або тих, що були коло ребе, щоб хоч таким чином бути з ним у посередньому звязку. Якийсь старий хусит, що був на літниці у Сколім, давав кількацять злотих, щоб його допустили до ребе, але дарма. Перше право до цього щастя мали свої. По кількох хвилинах поїзд рушив, а ребе вихилився крізь вікно і, махаючи рукою, щось незрозумілого помимрав собі під носом. В тій хвилині можна було запримітити, як жиди плакали від щастя, а багато з них вистогнували тихо: „ер фурт шойн" (уже віджиджає).

БРИТІЙЦІ НЕ ДОБАЧУЮТЬ НІЧОГО „РАДИКАЛЬНОГО" В РЕФОРМАХ РУЗВЕЛТА

ЛОНДОН. — Британська преса й британське громадянство дивується, чому в Америці є ще так багато людей, котрі думають, що введений президентом Рузвелтом „Ню Діл" є чимсь „радикальним", або „неамериканським". Кажуть, що пропоновані, або вже й переведені Рузвелтом реформи, приняті вже віддавна в Англії. Тому сто літ взято вже в охорону дитячу працю. А тому 20 років треба було й в Англії перевести велику боротьбу з ріжними великими промисловцями та бизнесменами в справі забезпечення на випадок безробіття, на випадок слабости і т. п. Такі пропозиції називано тоді „соціялістичними". Таксамо називано спроби контролі над банками. Сьогодні ніхто в Англії навіть не подумає, що можна виступати проти таких реформ. Сьогодні кождий знає, що якби їх не переведено тому 20 років, то Англія булаб цілковито знищена підчас повоєнної депресії.

„Лондон Таймс" хвалить президента Рузвелта за реформи. Каже, що ніяка правдива влада не може спокійно приглядатися депресії й ждати, щоби „справи природно розвязувалися". Англія теж мусіла зійти з золотої стопи і завести охоронне мито та виплачувати фармерам премії. Але все те їй не пошкодило, а навпаки, виратувало від катастрофи.

ЗНОВ БАЛАКАЮТЬ ПРО ВІЙНУ ЯПОНІЇ З СОВІТАМИ.

ТОКІО (Японія). — На границі між Манчуком і СССР приходить до щораз частіших перестрілок між пограничною сторожею. Японці кажуть, що це совітські жовніри провокують японських, а Совіти твердять, що справа мається навпаки. Зприводу того обида уряди закладають одні перед одними протести. А загально розуміють ті перестрілки так, що незабаром таки мусить прийти до воєнного конфлікту між Совітами і Японією.

ЧИМ ЖУРЯТЬСЯ РОМАНОВИ.

ПАРИЖ (Франція).—Претендент на російський царський престол, бувший великий князь Кирило Романов, та його жінка, найбільше зажурені тим, що їх не запрошено на весілля грецької княжни Марини з князем Юрієм, сином англійського короля. А мати Марини це рідна сестра жінки Кирила.

ДАЛІ НАРІКАЮТЬ НА САБОТАЖІ.

МОСКВА (Росія). — „Правда" далі занепокоєна доставою збіжа. Колхози доставили збіжа всього на 56%. А це біда. Все те, як пише „Правда", треба приписати в вину саботажникам. Досі було їх найбільше на Україні, де їх ще й тепер повно, а тепер і на Сибірі теж тесаме.

ЛІВІ ВАЛЯТЬ РЕПУБЛИКУ.

МАДРИД (Еспанія). — Молода еспанська република переживає велику кризу. Ліві заповідають нову революцію, а соціялісти відмовляються від участи в виборах. З того приводу може прийти до великої горожанської війни. Ратунок добачують у тім, що створиться ще в останній хвилі уряд „обєднання", в якім булиб заступлені в рівній мірі праві, ліві й центр.

БРИТІЙСЬКІ РОБІТНИКИ ПРОТИ ПАЛАТИ ЛОРДІВ І ФАШИЗМУ.

САВТПОРТ (Англія). — Відбувається 34-та річна конференція Партії Праці. Секретар партії, Артур Гендерсон, уступаючи зі свого уряду, заявив, що Робітнича Партія прийде при наступних виборах до влади. Це значить, що він знову стане секретарем справ заграничних. Підчас нарад була довша дискусія над справою зліквідування палати лордів. Перейшло компромісове предложення, щоби її знести тоді, як стоятиме на перешкоді переведенню соціялістичної програми. Ухвалено теж резолюцію, якою осуджено фашистівський рух в Англії, який названо „чумою", „старою реакцією" й „історичним ворогом робітництва".

ЛЮБОВНИЦЯ ДАЛІ МАЄ У КОРОЛЯ ПЕРШЕ СЛОВО.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Румунія переживає ще одну міністерську кризу. Уряд премієра Татареску зрезиґнував. Кажуть, що кризу викликує ріжниця поглядів щодо заграничної політики. Король Кароль, родом з Гогенцолернів, є за зближення до Німеччини, а міністер заграничних справ Тітулеску держить з Францією. Та, кажуть інші, найбільше наносить клопоту у всіх тих кризах мадам Люпеску, любовниця короля, яка всюди інтригує, а король її слухає.

ХВАЛИТЬ НІМЕЧЧИНУ.

БУДАПЕШТ (Угорщина). — Угорський премієр виголосив промову, в якій висказав Німеччині семпатії Мадярів та заповів, що вона займе ще своє місце в Европі.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕМОКРАТІЯ, ЧИ АВТОКРАТІЯ

Демократія змагає до того, щоб суспільство складалося з членів, свідомих своїх прав та обовязків серед того суспільства. Ідеалом демократії є те суспільство, якого члени поступають свідомо, відповідно до свого переконання, стараючись якнайтісніше кооперувати з іншими членами суспільства. Демократія — це кооперація, співробітництво всіх елементів суспільства для відшукання найкращих шляхів і способів до співжиття всіх верств суспільства й окремих його членів, маючи на оці розмеження й забезпечення інтересів кождого члена суспільства. Тому демократія не позбавляє індивідуальности членів свого суспільства, а навпаки, старається охоронити індивідуальність і розвинути особисту незалежність кождого члена суспільства, не зважаючи на його стан.

Отже демократія служить розвиткови поступу не лише цілого суспільства, але вперш у чергу поступови кождого члена суспільства. Вона прямує до піднесення особистої якости й вартости кождого члена суспільства, знаючи, що суспільство буде таким, яким буде кождий зокрема той член, що входить до суспільства. Тому в інтересах демократії лежить всебічний розвиток членів свого суспільства.

Автократія є протилежна демократії. Її прояви звуться: монархізм, комунізм, фашизм і ріжні диктатури. Автократія виходить з тої засади, що в суспільстві є ріжні породи людей, а саме породи вибрані, яким належиться провід, і породи упосліджені, які мають безкритично слухати свого проводу. Автократія виходить з тої засади, що лише „вибрані" члени суспільства розуміють свої права й обовязки, а всі інші члени суспільства навіть не знають, чого вони хочуть, і не розуміють своїх інтересів та потреб. Автократія вважає, що члени суспільства не можуть мати такої сідомости, щоб вони могли кооперувати між собою, й тому не повинні проявляти своєї індивідуальности.

Тому автократія змагає до знищення всякого прояву індивідуальности, а специяльно серед упослідженої більшости суспільства, й тим старається за всяку ціну стримати природній розвиток людського життя. Автократія, не визнаючи потреби піднесення на вищий щабель людськости цілого суспільства, а також окремих членів суспільства, старається якнайдовше тримати панування над масами в руках „вибраної" аристократії, а тому вона й знаменує собою назадництво та приводить до занепаду того суспільства, серед якого вона панує.

Володимир Левицький, У. С. С.

В „СОЮЗНИЦЬКИХ" ТАБОРАХ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ

(13)

30. IV. Цілу ніч відправляють у таборовій церкві богослуження й по опівночі святять паски. Це так за строгим східнім обрядом православної церкви.

1. V. Спимо після такої врочистої великодної ночі. В місті великі робітничі маніфестації з нагоди робітничого свята. Ґен. Удовиченко приїхав з Тарнова та привіз сподівані сумні вістки. Уряд У. Н. Р. має бути зліквідований; Петлюра переїде до Парижа, щоби там протиставитися новій „директорії" Грекова. Знову збільшається число „представників" України, яким на думці власні інтереси, а не добро народу. В Києві відбувся зїзд повстанців-провідників. На ньому, кажуть заявилися деякі представники проти політики Петлюри. В Єлисаветгороді має бути школа червоних галицьких командірів, а в Жмеринці та Винниці стоять червоні галицькі сотні. Ходять непровірені чутки, що через те була виміна дипльоматичних нот між Польщею і большевиками. Поляки жадали розвязання цих частин однак їм у відповідь Раковський, (Жид) та д-р Сіяк-Бистрин, який грає тепер одну із провідних роль в ісполкомі — це радянські громадяни. Чічерін, кажуть, заявив, що Поляки підпирають далі Петлюру та українські війська. У звязку з цими нотами виринули пляни перетворити нас у спортові гуртки з задержанням у нутрі військової орґанізації. Галичанів і Волиняків відпустилиб тоді домів. Охочих з наших таборів закликає польський ґенерал Славут в охоронний граничний корпус. Гарне відзначення „союзників" — відійти в найми реєстрових козаків!

Ґен. Дельвіґ, міністер Стемковський і інші поїхали до Парижа переговорювати в справі задуманого перевозу нашої армії в інший край, прим. до Болгарії або на Угорщину. Панує загальне переконання, що большевицькі наїзники будуть іще завзятіше домагатися нашого усунення з польських земель. Вправді знаємо з достовірних джерел, що Поляки, чуючися слабими, не хочуть нас пустити, й тому саме грають дволичну ролю: добрі з большевиками й „ласкаві" для нас! Недавні страйки польського робітництва дали польському урядови багато до думання. Вже тоді грозило воно своїм робітникам вжити наші відділи на присмирення. Большевицькі аґенти ведуть сильну пропаґанду серед польського робітництва. Овочами цього є явне невдоволення також серед Мазурів проти своїх дідичів.

3. V. Великодні Свята минули, як це в таборі буває. Василь Авраменко заложив школу українських танків. Зголосилося багато хлопців-старшин і козаків, бо артистичний провід запевнює нас, що вивчимося танцювати по мистецьки рідних танків, які досі були в нас призабуті.

4. V. Прийшов наказ з польського міністерства внутрішніх справ, що можуть бути звільнені з таборів всі ті, які мешкають на території польської републики. Починається ліквідація армії У. Н. Р.! Ось куди завели політики-песиголовці нас усіх! — Що значить братися за діло, на якому не визнається! Ми поїдемо домів, а решта останеться на страждання по „союзницьких" таборах догоряти на сухоти, що забрали неодного вже з наших рядів. Цвинтар збільшується з кожним днем. Я рішився також при найближчій нагоді старатися про звільнення домів, бо тут годі довще тратити роки. Мої командіри відраджують мені їхати домів, бо хотілиб, щоби я переняв лекторат нашої історії на таборових курсах. Мої письменні праці, а особливо „Роля Чорного моря в історії України" подобались Удовиченкови, який мене кликав до себе та заявив своє признання з цеї нагоди. Обіцюють також пізніще відіслати мене на курси ґенерального штабу. На це маю охоту й почекаю, чи будуть відбуватися такі гарні курси. Вправді здоровля моє погіршилося, але ще якось видержу деякий час.

6. V. Юрія. Нині в нас сумне свято. Прощаємо Чорноморців і Запорожців, що відходять з табору, мабуть на польську службу, над німецьку границю. Були це славні хлопці, які чесно й гідно несли з нами прапор боротьби за нашу Україну. Майор Калінський збирав сьогодня тих, які в найближчих днях відійдуть домів до Галичини та на Волинь.

14. V. До Каліша приїхав Пілсудський. Завтра буде парада й у нашому таборі.

(Дальше буде).

Жінка (перед виставовим вікном годинкаря): Левку, купи мені цей гарний годинник! Обіцяю тобі, що кождий раз як вернеш пізно додому, пересуну вказівки на годину дві взад.

ПОЛЬСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА АРМІЯ ПІДЧАС СВІТОВОЇ ВІЙНИ

(Надіслана стаття).

II.

Як у кождій еміґрації, так і в американських Поляків були все всілякі тертя та боротьби між всілякими кліками. Та всетаки одна чи друга кліка дбала за те, щоб орґанізувати товариства, котрі і піддержувалиб давню традицію боротьби Поляків за державну самостійність. Отже були там усілякі товариства уланів і інших подібних формацій, але головну ролю відіграло тут таки американське сокільство. Була це дуже ідейна орґанізація, а головним її завданням була робота над скріпленням душі й тіла польського іміґранта та його дітей, з провідною думкою збройної боротьби за свободу Польщі. Сокільство дуже добре виконувало своє завдання і його то незаперечною заслугою є, що коли надійшла така горячо бажана „хвиля особлива", вона застала вже ґрунт докладно приготований.

Балканська війна, що вибухла 1912 року, зелектризувала не лише польську суспільність в Европі, але і польсько-американську. Коли в Галичині Пілсудський почав орґанізувати свої стрілецькі відділи, польсько-американське сокільство, на чолі котрого від довгих літ стояв д-р Теофіль Старжинський, почало орґанізувати сокільські боєві дружини. А треба памятати, що ті „дружини" були люди майже без виїмку тяжко працюючими робітниками у великанськім американськім промислі.

Не дивлячися на те, вони що вечора виконували вправи в сокільських домах, училися військової теорії, а майже кождої суботи, коли то звичайні американські робітники віддавались радощам добре заслуженого „вікенд-у", польські робітники, власним коштом умундуровані й узброєні, спішили на сходини своїх дружин, котрі з польськими й американськими прапорами на чолі виходили на полеві вправи. Ті вправи тревали часто і цілу ніч, а нераз відбувалися навіть реґулярні маневри, що тревали кілька днів. В тих маневрах часто брали участь і по кілька тисяч боєвиків. На чолі тої праці стояли два бувші старшини австрійської армії: Витовт Рильський і Ян Бартманський, з котрих перший служив потім у леґіоні Пілсудського, а другий в польській армії у Франції.

Командантом округів і поодиноких сокільських дружин були соколи, котрі перейшли військову школу на численних військових курсах, улаштовуваних у роках 1912 до 1916 у всіляких місцевостях Злучених Держав Америки.

В той спосіб вишколено і приготовано кадри командантів для поодиноких відділів війська.

Коли нарешті вибухла світова війна, то польська іміґрація в Америці почала нетерпеливо жати на нагоду, щоб ухопити за зброю.

Кільканадесятьом соколам удалось передістатися за фальшивими пашпортами до леґіонів Пілсудського, другі знову поспішили до леґіону Ґорчинського в Пулавах, а треті нарешті вступили з нетерпеливости у ряди армії антанти.

Зорґанізований з представників найважніших польських орґанізацій „Видзял Народови", що керував усіми справами, які йшли на допомогу вітчині, домагався забезпеки, що добровольці будуть проливати польську кров лише для справи свободи Польщі, і то під польськими прапорами та під польською командою. Колиж Злучені Держави зірвали дня 4-го лютого 1917 р. дипльоматичні зносини з Німеччиною, то польське сокільство утворило сталу школу для підхорунжих у Кеймбридж Спрінґз.

Поляки зробили на підставі внесення польського політика Падеревського пропозицію американському урядови, що зорґанізують 100,000 охотників під назвою „армії Костюшка". Те предложення американський уряд приняв, але з нього не скористав, і щойно на підставі декрету призидента Франції з дня 4-го червня 1917 року, що позволяв на орґанізацію у Франції і під її опікою самостійної польської армії в цілі боротьби з Німцями, вирушив перший транспорт польських охотників дня 16. грудня 1917 року до Франції. За ним пішли і дальші транспорти, так, що з весною 1918 р. польські добровольці з Америки пішли у бій в Шампанії.

Тимчасом орґанізація в Америці йшла дальше, а „Видзял Народови" заложив спеціяльну військову комісію в Питсбурґу, Па. На чолі рекрутації станув поручник Сероцінський, а перший табор польський був у форті Найеґара.

На протязі 16 місяців дала американська Польонія до польської армії, що стояла у Франції під командою ґенерала Галлєра, більше як 25,000 добровольців.

Американські Поляки не жалували жертв ані в людях ані в капіталах. Одним з таких жертвенних людей, що не жалували ані здоровля ані гроша ані трудів, був делеґат американських Поляків у „Народнім Комітеті" в Парижі, лікар і майор американського війська, д-р Фрончак. Він приїхав з Бофало, де був міським лікарем. Він зрікся всякої платні підчас побуту за границею і не взяв від „Народнього Комітету" за цілий час ані одного цента.

Американські добровольці становили головну основу армії ґенерала Галлєра, котра в квітні 1919 року приїхала через Німеччину до Галичини і причинилася головно до перемоги Поляків над галицькими Українцями. Пізніше та сама армія боролась і проти большевиків і причинилася в 1920 році до так званого „цуду над Віслою", то є до відігнання большевиків від Варшави.

Отсе коротко представив я справу польської армії, зорґанізованої в Америці. Навіть по замиренню осередніх держав з антантою в листопаді 1918 року йшла орґанізація польської армії в Америці дальше наперед, а крім того Поляки збирали міліони долярів на запомогу для своїх земляків, знищених віною в краю. І хто ті гроші давав? Давав і робітник, але давали й бизнесмени. Отже коли тепер наші американські браття покликуються на „депресію", то ми це дуже добре розуміємо, але розуміємо й те, що крім наших робітників немало є в Америці наших уркаїнських бизнесменів, а в Канаді заможних фармерів. Наш американський бизнесмен чи канадійський фармер не може і не сміє викрутитись одним доляром, коли йде про те, щоби використати нову історичну нагоду для збудування самостійної української держави. Так звана „історична передишка", яких чимало пережили і Італійці і Поляки у своїх визвольних змаганнях, закінчиться вже незадовго для нас, Українців, бо приходить нова пора чинної боротьби. Вся наша надія на Америку і взагалі на наших заокеанських братів. Вони мусять нам достарчити і вишколених рядових добровольців і потрібні кадри військових старшин. Своєю участю в шікаґовській виставі показали наші Американці, що вони вміють іти солідарно, коли мова про те, щоби заманіфестувати себе перед світом як зрілий і культурний нарід.

Але вже незадовго ударить знову „підземний дзвін і сурми заголосять" — як каже Богдан Лепкий, і нам треба буде використати знову пригідну історичну хвилю.

Нічого не поможе: треба буде забути сварки й непорозуміння, треба буде забути й кинути на бік спори „за метрику Святого Духа", на чім головно полягає непорозуміння межи православними й католиками. Ми не знаємо тут у краю докладно, які ви там маєте українські орґанізації. Знаємо, що є якісь товариства для визволення України, є і Січи гетьманські (!) і самостійні, і чорноморські; є товариства давніх Січових Стрільців, котрі плекають давні стрілецькі традиції. Та тепер не за традиції буде йти, але за будучність, і то недалеку, а властиво вже за теперішність. Годі буде аж тоді думати про військову орґанізацію, як заграють гармати на манджурських полях та на Зеленім Клині. І тепер вже справа є досить припізнена, тому треба братися негайно до роботи. Треба поширити Січову самостійну орґанізацію на всі наші кольонії і також негайно приступити до науки й виконування бодай найзвичайніших військових вправ. Між нашими еміґрантами є всюди давні українські боєвики, а в данім разі можна запросити й родовитого Американця за інструктора. Але крім того треба чимскорше зорґанізувати **„Школу старшин"**, а вчителі для неї також знайдуться.

Ось, наприклад, хто не знає виданих „Червоною Калиною" споминів нашого ґенерала Всеволода Петрова? Є це людина, що покінчила високі військові школи, а й дальше слідить за розвоєм воєнних наук. І така визначна людина карається непотрібно і голодує в Чехословаччині, а тимчасом могла би бути знаменитим директором і вчителем такої української воєнної школи.

Це лише мій проєкт, однакож уважаю, що він з кождого огляду заслугує на узгляднення.

Тут мушу піднести власне вагу також звичайної масової української військової орґанізації в Америці.

Не лише старшин, то є офіцирів, мусить нам дати американська еміґрація, хоч і тисячка добре приготовлених українських офіцирів не буде для нас занадто великим числом. Попри них треба нам і корпусу добровольців, а не думайте, що це є маловажна справа. Не можемо сподіватися і числити на те, що українська американська еміґрація дасть (так як Поляки) 25,000 добровольців для української армії, бо Поляків у Злучених Державах є певно щонайменше два рази більше як Українців. Крім того між Українцями є велике число закарпатських Руснаків, ктотрі і самі не знають, хто вони властиво є, і на війну з Москалями не підуть. Є між нашими робітниками ще й багато здеморалізованих комуністичною аґітацією, а ті також проти „рабочого класа", дарма, що він Велику Україну по звірськи виголоджує, не підуть. Та всеж таки Велика Україна повинна сподіватись американської помочи бодай у висоті 5,000 добровольців.

Підчас наших останніх визвольних боїв не було ані „Українських Січових Стрільців", ані „Січових Стрільців", разом узятих, більше як 5,000 тисяч. Та всеж таки вони творили — так би сказати — дріждже всіх наших військових орґанізацій; вони були підпорою наших українських урядів. Тепер те завдання, та місія припала би власне українському корпусови добровольців з Америки, і цього не повинні наші браття забувати.

Недавно говорив я про ті справи з нашою канадійською землячкою, п. Ганною Романчич. Вона казала, що в Канаді військових українських орґанізацій нема, а як де існують „Січи", то вони мають лише ґімнастичний характер. Вона є тої думки, що українською пресою на тім полі не дасться нічого зробити і що треба, щоби якісь **особи** порушили особисто ту справу, а то обїжджаючи наші канадійські кольонії. Відповідно до її інформації, є лиш один Українець у Канаді, що студіює особисто воєнне діло, а є ним адвокат Н. Романюк з Едмонтону.

Річ очевидна, що можливість зорґанізування окремого українського корпусу в Америці буде залежати від політичної ситуації в світі та від того, за котрою стороною заявляться Злучені Держави. У всякому разі проти усамостійнення Великої України вони бути не можуть. А вже майже певною річчю є, що Англія й Канада не станугь по стороні большевиків.

Остаточно я не берусь тут рішати про це, що треба буде рішати щойно у відповідну хвилю, взявши всі можливости на увагу. Мені йде передовсім про те, щоби нові важливі історичні події не захопили нас неприготованих.

І тут зауважити ще мушу, що дуже багато на Галичан числити цим разом не буде можна. Дух Галичан затроюють тепер пляново згори, і то не чужі, а свої. Такі події, як недавно торжественний похорон явного хруня і шпіцля при асисті двох єпископів і 24 священиків, та недавний указ Шептицького проти богослужень у память визвольних українських борців, є достаточною ілюстрацією, до чого у східній Галичині йде. Такі демонстрації і такі укази мусять чейже зменшити національну відпорність Українців на західньо-українських землях.

І тому не забувайте, що наші очі звернені з повною надією на вас, заокеанських братів. Тямте це і поступайте відповідно до того.

Юрій Горовенко.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

Of "Svoboda", (Liberty) Ukrainian newspaper published DAILY at Jersey City, N. J., for October 1, 1934.

State of New Jersey, County of Hudson.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Peter Macheyowsky, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the "Svoboda", and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management and the circulation, etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher: Ukrainian National Ass'n, Inc., 83 Grand St., Jersey City, N. J. Editor: Luka Myshuha, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Managing Editor: Emil Revyuk, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Business Manager: Peter Macheyowsky, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

2. That the owners are: Ukrainian National Association, Inc., Fraternal Order. Nicholas Muraszko, Pres. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J. D. Halyczyn, Rec. Sec. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.; R. Slobodian, Fin. Sec., Treas., & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

3. That there are no bondholders, no mortgagees and no other securities.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscription during the six months preceding the date shown above is 14,000 per each issue.

PETER MACHEYOWSKY, business manager.

Sworn to and subscribed before me this 1st day of October, 1934.

HARRY JEWUSIAK, Notary Public

(My commission expires January 8, 1939).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

АЙРОНДЕКВІТ, Н. Й. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 289, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 7. жовтня, в годині 2-гій пополудні, в українській галі на Норт Ґудман. Проситься членів прибути на ті збори, бо маємо важні справи до полагодження. — Н. Головка, секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Тов. Вільні Козаки, від. 116, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що тримісячні збори відбудуться 7-го жовтня, в годині 3-тій пополудні, в Українській Галі, 18 Вудланд вул. Є дуже важні справи до полагодження, тому присутність всіх членів конечна. Члени, котрі не виміняли старих грамот на нові роди обезпечення, нехай принесуть на мітінґ старі грамоти. Довгуючі члени нехай вирівнають свої вкладки, щоб опісля не було нарікань на уряд. Родичі, де належать ваші діти? Глядіть на інші орґанізації. Дітей, котрі мають перейти до старших членів, нехай родичі припильнують і перепишуть, то дістануть один рік безплатної вклади в У. Н. Союзі. — М. Думанський, предс., П. Паславський, кас., П. Стадник, секр.

У суді.

Суддя: Скільки вам літ, пані?

Жінка: Чи тамта пані, що зізнавала передімною, мусіла також подати свої літа?

Суддя: Певно.

Жінка: То я молодша три роки від неї.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ПОЛІТИЧНІ СПЛЕТНІ.

Президент Рузвелт виступив недавно проти політичних сплїток.

Його слова описували так подрібно політичну сплетню, що всі набрали переконання, що президент певно мав на думці якусь одну справжню особу, котра своїми сплетнями багато президентови напакостила.

Слова президента звернули увагу на те, що сплетникарство не перевелося навіть у демократичній країні.

СПЛЕТНІ І ДИКТАТУРА.

Американські кореспонденти в Росії й у Німеччині дуже часто підносять вагу політичних сплетень у Росії й Німеччині.

І большевицька диктатура в Росії й націстична диктатура в Німеччині вспіли забити ширення неприємних урядови вісток дорогою преси, але ні одна ні друга не вспіла знайти способу здержати поширення політичних сплетень.

Що більше, через брак свобідної преси вплив сплетникарства небувало зріс.

СПЛЕТНІ І ВІЙНА.

Клер Прайс пише з Лондону до „Ню Йорк Таймсу", що ще й досі не відкрито повної історії війни. Ще й досі кождого дня розкривають перед світом факти, які не були досі відомі, або свідомо закриті.

В часі війни в усіх европейських краях була строга цензура. Одначе й вона не вспіла здержати людей перед виявлюванням річей, котрі мілітарні уряди хотіли держати в тайні. В бригаді говорено про події на фронті й звідси сплетні мандрували в запілля.

Знову сплетня як зарада на застроге обмеження свободи вісток.

ЩО РОЗНОСЯТЬ СПЛЕТНІ.

У Росії сплетні говорять приміром про широко в ґазетах розголошене обмеження тайної поліції. Сплетні кажуть, що все це чистий блоф.

У Німеччині сплетні говорять про розпорядок д-ра Шахта про контролю над заграничною торговлею Німеччини. Сплетні кажуть, що уряд узагалі проти цеї торговлі, дарма, що уряд виразно заграничну торговлю піддержує.

У 1917-тім році згинув коло міста Модан французький поїзд, що віз коло тисячу французьких жовнірів з фронту на урльоп. У Франції цілу війну ходила потім балачка, що машиніст поїзду, вибираючись у гористу дорогу, домагався, щоби до поїзду дочепити ще одну льокомотиву на заді, щоби вона гальмувала поїзд у дорозі згори, але військова команда сказала йому мовчати й не мішатись у військові справи.

Така подія, як затоплення англійського корабля „Гемпшер" з англійським военним командантом, лордом Киченером, у червні 1916 року, стала вихідною точкою для тисяч балачок, з котрих одні посуджували одного анґлійського офіцира, що буцімто зрадив виїзд корабля своїй любці, німецькій шпіонці, а інші посуджували за зраду тайни російського царя, царицю й Распутіна.

СПЛЕТНЯ В ДЕМОКРАТІЇ.

Коли з такими сплетнями зрівнати сплетні в справжніх демократичних країнах, то звичайно побачимо, що сплетні це вістки, за котрі той, хто їх пускає, не хоче брати відповідальности.

ШВАЙЦАРСЬКЕ — НІ!

(УП) У Женеві, в цьому зборищі заступників поодиноких держав і народів, ідуть наради за нарадами, засідання, конференції, переговори, сварки, навіть лайки, пишні сніданія й обіди за шампанським вином та гаванськими ціґарами і т. п., а все крутиться коло одного пункту: чи впустити большевиків до Союза Націй, чи ні. Та справа не від нині актуальна.

Ще задовго перед загальними зборами Союза Націй і нарад його президії говорилося на цю тему в державних кабінетах, а ще більше писалося в пресі. Здавалося, що справа ясна і нема над чим говорити. Публична опінія світа висказалася проти допущення представників азійського варварства в „благородну" сімю цивілізованих народів. Лише філії московського комінтерну, компартії ріжних країв та їх преса, як також частина світової преси, відома в світі з большевикофільства й жидофільства, висказувалися за вступлення большевиків до Союза Націй.

Незадовго перед початком зборів Союза Націй про цю справу заговорили зовсім голосно в дипльоматичних кругах, і то заговорили тоном зовсім відмінним від дотеперішнього пресового тону. Великі держави Европи задумали конечно засісти за одним столом з большевиками. Зате менші держави висловлювалися проти того, наскільки їм це було можна, себто наскільки вони мали змогу самостійно про це говорити.

В ріжних европейських столицях пішли інтервенції великих держав, а в першу чергу Франції. Почалися відвідини міністрів заграничних справ послом французьким, а йому секундували посли англійський та італійський. Ставилося делікатні запити про становище даного уряду до справи приняття большевиків до Союза Націй. При цьому посли висказували свої, зглядно своїх урядів погляди на цю справу та давали недвозначні вияви своїх побажань, що їм булоб дуже приємно почути від даного уряду прихильну відповідь. Таке саме було і в Швацарії.

Про голос Швайцарії йшло в першу чергу вже хоч би тому, що на її території знаходиться осідок Союза Націй і що той голос, як держави, вправді малої простором і скількістю населення, але зате морально ні разу не скомпромітованої, у всьому світі був би чи не найсильнішим арґументом для всіх інших держав, що й нині ще не визнали Москви за европейську державу та держаться від неї здалека, мов від азійської чуми. Це був свого роду натиск на Швайцарію. Про це ясно не говорилось, але це відчувалося, бо не даром деякий час перед тим демаршом сензаційна світова преса розписувалась про небезпеку німецького перемаршу через Швайцарію та розвела була дискусію про перенесення осідку Союза Націй до Відня.

У швайцарських кругах ріжно дивились на ту справу. Одні були за безумовне допущення большевиків до Союза та за їх визнання, інші були проти того, а в журналістичних кругах у Швайцарії переважала думка, що Швайцарія мусітиме уступити перед натиском великих держав. Одначе загальне враження було таке, що Швайцарці, як народ, були в значній більшости проти того. Ті нечисленні розаґітовані московськими аґентами швайцарські пролетарі не багато могли вдіяти, бо їх було дуже мало.

Після демаршу швайцарський уряд відбув кілька засідань та по всесторонному обговоренні справи вирішив заявитися проти допущення большевиків до Союза Націй. Він усьому світови заявив в імені швайцарського народу отверте — ні! А колиб таки большевиків принято до Союза без згоди Швайцарії, то в тій справі вібудеться всенароднє голосування. Воно має вирішити, чи Швайцарці мають залишитися членами Союза та сидіти разом з большевиками за одним столом, чи ні.

Це відважне, швайцарське „ні!" затрівожило всіх: прихильників і ворогів большевиків. Прихильники, сьогодні всемогучі, бо сильні мілітарно й економічно, знали, що їм удасться переперти справу приняття большевиків фактично, але за моральну сторінку того свого кроку побоювались. Моральна перевага була по боці Швайцарії. Це швайцарське „ні!" піднесло на дусі й інших членів Союза Націй, що вже почали були здавати свої протибольшевицькі позиції під натиском великих держав. Швайцарське „ні!" завдало праці великим державам, бо треба було натиск починати наново, а дальше й деякі уступки поробити, щоб своє осягнути.

Чомуж Швайцарія сказала „ні!"? В першу чергу тому, що нарід швайцарський морально дуже міцний. Загально думають, що Швайцарці це наскрізь матеріялісти. Тут одначе зайшло помішання понять матеріялізму з ощадністю. Були й такі думки, що Швайцарія, маючи значні доходи з Союза Націй та ріжних інтернаціональних імпрез, що все відбуваються на її території, не захоче позбутися цього доходу і скаже „так". Це показалось фальшивим. Дипльоматичного й економічого натиску вона не побоялась, бо за нею була сила моральна. Забуто також і цей факт, що одинока Швайцарія була дійсним членом Союза Націй по волі народу, тому, що всі інші вступили до Союза Націй: одні як переможці світової війни для забезпечення собі овочів перемоги, а другі як переможені, щоб зискати для себе якісь полекші. Швайцаріяж не була ні переможницею, ні переможеною. Вона перед вступленням до Союза Націй перевела була всенароднє голосування в тій справі. Вона, вступаючи до Союза Націй, мала на увазі все те, що лягло фактично в основу Союза, а в інших народів і держав цього не було. Швайцарія й досі не признала Совітів. Приняття до Союза Націй большевиків означалоб навязання приязних стосунків з ними. Дальше воно далоб большевикам змогу заклгсти на швайцарській території своє заступництво при Союзі Націй. А що таке заступництво значить, про це вже світови відомо з досвіду Німеччини, яка не без впливу большевицького політичного заступництва опинилась була на березі пропасти й хаосу. Своїм „ні!" Швайцарія охоронилася перед тим. На зиски з торговлі з большевиками не багато було надії, бож Швайцарці бачили, що большевики дуже радо все купують, але не дуже радо платять. А вкінці й большевицька політика виголоджування України та Кавказу ніяк не годилася з поняттям моралі побожного Швайцарця. Крім того Швайцарці ще й нині памятають викликаний большевиками ґенеральний страйк у Швайцарії після світової війни, який коштував більше жертв у людях, як ціла світова війна, що велася на границях Швайцарії.

Це були мотиви, що спонукали Швайцарію сказати „ні!" всім тим, що хотіли почути швайцарське „так". І все це діялося тоді, як большевики ще не подали були навіть заяви про вступлення до Союза Націй.

Що діється нині в Щвайцарії і в Женеві, в розгарі боротьби за европейську культуру й цивілізацію, про це іншим разом.

МІСТО, ЩО НА 600,000 МЕШКАНЦІВ МАЄ 73 МІЛІОНЕРИ.

Одною з найбагатших країн наших часів є Голяндія, що її теперішні гроші держаться — як той маяк посеред розбурханих грошевих хвиль інших держав. Друге щодо величини голяндське місто, Ротердам, має тепер 600,000 мешканців, а цікаве воно тим, що має аж 73 міліонери! Правда, в рр. 1926—27 було тут аж 104 міліонери, але багато з них покинули місто. Були це здебільша купці, що настрашилися непевних часів і вивандрували з Ротердаму. Такого великого числа міліонерів не мають навіть найбільші промислові осередки Анґлії.

СОЮЗ НАЦІЙ, БОЛЬШЕВИКИ І ШВАЙЦАРСЬКА ПУБЛИЧНА ОПІНІЯ.

(УП) Чим ближче реченець вступу большевиків до Союза Націй, тим горячіша дискусія ведеться з того приводу в швайцарській пресі. Ще більш актуальним є це питання в народі. Там у дискусіях видвигають такі арґументи, які дуже рідко знаходять доступ до преси. Часами помітно навіть нарікання на пресу, що не пише про все те, що нарід хотів би читати і знати, а саме про те, що в Совітах нарід цілими міліонами з голоду вимирає. Назагал швайцарська публична опінія є проти вступлення большевиків до Союза Націй, хоч тимчасом швайцарський уряд не висловлює своєї думки. Треба припускати, що на нього йде натиск певних европейських держав у тому напрямку та застрашування ріжними способами, як інвазія націонал-соціялістична, фашистівська і т. п. Зате дуже зручно вимина-ється представлювання небезпеки інвазії большевицької.

Обурення публичної опінії в Швайцарії, як це доносить нам кореспондент, доходить до того, що нарід просто каже, що коли комусь залежить на тому, щоби мати большевиків у Союзі Націй, то може їх собі приймати, але в тому випадку хай забере собі ввесь цей Союз разом з новою його палатою і хай еміґрує зі Швайцарії. Прихильники большевиків, так звана комуністична партія Швайцарії, яка виказує майже зникаюче число членів, ведуть протилежну пропаґанду. Дивним дивом в останьому часі зявилося в Швайцарії багато молодих людей, що парадують у червоних сорочках на ознаку своєї відданости Москві. Все це робиться з пропаґандивних оглядів як підготовка для „одушевленого" прийому Літвінова в Женеві.

Повідомлення з редакції.

В одній ґазеті можна було вичитати таку оповістку: „З причини недостачі місця частину народин і смертей мусіли ми відложити до завтра".

ЕВРОПА ІНТЕРЕСУЄТЬСЯ ДАЛЕКО-СХІДНІМ КОНФЛІКТОМ.

(УП) У звязку з загостренням далеко-східнього конфлікту дискутуються в европейській пресі питання вступлення большевиків до Союза Націй і всі ті пляни, що можуть виникнути в Европі, колиб дійсно прийшло до конфлікту. „Дейлі Геральд" висловлюється за вступлення Совітів до Союза Націй, хоч при цьому має застереження морального характеру, які більше значать, ніж усі зовнішньо-політичні комбінації. Один зі співробітників тої ґазети був на Україні і пише про тамошні відносини. Редакція зі свого боку твердить, що мешканці України краще жиють, ніж усякі інші народи в Совітах. „Морнінґ Пост" виступає гостро проти Совітів і пропонує Европі трошки зачекати з приняттям большевиків до Союза Націй, доки вони не сповнять деяких передумов до цього, як свобода віри, вільна торговля, вільна праця і т. п. Французька преса вже займається тим, що робити, колиб акція Союза Націй для полагодження конфлікту не вдалась. „Еко де Парі" пише, що Америка, Анґлія й Франція повинніб у тому випадку повести переговори про признання Манчука, бо так чи сяк вони мусять це колись зробити. Особливо Франція мусілаб це зробити тому, що далеко-східній конфлікт ослабив би Совіти в Европі і посилив би Польщу. „Ер Нувель" пише, що Японія тому аж тепер взялася до Совітів, бо досі вона сподівалася, що в Европі створиться протимосковський фронт. Ця ґазета твердить, що японська аґресивність стоїть у звязку з Німеччиною, яка дає Польщі вільну руку на Україні за пляном Розенберґа. Якби не розумувати, то далеко-східній конфлікт відібється й на Европі та доведе до деяких змін у ній. А це для Франції не бажане, тому треба попирати большевиків. Поволі вилазить шило з мішка. Дуже зручно оминають тут обставину, що в цьому всьому й Українці скажуть своє слово і то твердо!

Рода-Рода.

ГЕРОЙСТВО МУГАРЕМА

Шкода, що ви не знали Мугарема Аґі. Невеличкий чоловік у величезному турбані подобав на велику скляну кулю в огороді.

Мав крамничку з овочами на краю міста. До крамниці вели високі сходи. Коли Мугар не потребував, не виходив до міста, бо потім мав велику біду той карлик, як мусів лізти по сходах.

Раз сів я біля нього та став йому розповідати про війну. Боже, про які то геройства пишуть ґазети!

— І воно тобі подобається? — питається Мугарем і хапає мене за руку. — Маєш пять пальців, що? Як відітну тобі один, воно буде тебе боліти? А бачиш. А як обітну всі пять пальців, або навіть голову? Ні, мій любий, я вже ніколи більше не хотів би піти на війну.

— А чи ти був уже коли на війні, Мугареме?

— Так, мій любий, вам легко говорити про війну! Ти гадаєш, що лише великі та сильні мусять битися? Раз приходять такі три узброєні від ніг до голови тай кажуть:

— Ну, Мугареме, ходи на війну проти Чорногори! Такий приказ дав Рісван-баша!

— Проти Чорногори? Навіть мені не сниться! Заки я стану бити їх, вони затовчуть мене!

— Ходи з нами, або підпалимо твою хату, застромимо твою голову на рожен та спечемо на вогні!

Га, думаю собі, гірше вже хіба не поступлять зі мною Чорногорці. В імя боже замкнув я крамницю тай дав себе узброїти. Вложили вони на мене якусь велику рушницю, застромили за пояс ніж і пистолі. Страшенний тягар. Я не міг того всього двигнути. Зі сльозами в очах пішов я на фронт.

— Не плач, — сказали мені інші, — а скачи з радощів; ти йдеш на війну проти Чорногори!

Ішли ми всенький день. Вечором станули ми над границею та розложили ватри.

Нараз відізвався мій сусід Селім:

— Глянь на небо, Мугареме!

Небо було чистісеньке. Ось упала зірка.

Мій сусід Селім каже:

— Впали дві зірки... моя та твоя. Коли великі пани хочуть битися, хай роблять це власноручно. Я — додав Селім — не маю нічого проти Чорногори!

Шпурнув крісом у ватру, а на це пистолі тай ніж, і втік.

— Мугареме! — кликнув із першого горба — втікай зі мною!

Я радо був би зробив це, та не мав відваги. Відложив лише на всякий випадок кріс.

На другий день, як ми прийшли до Дуґи, почули ми стрілянину. Тоді я приготовився на привіт неприятеля: я відкинув пистолі та ніж.

Пальба ставала щораз виразніша. Нараз почули ми, як наші люди, що були в бою, кинулися до втечі.

— Вперед! — крикнув наш командант. — Вперед, герої, мусимо помогти нашим!

Кілька підбігли вперед, кілька побігли назад; я не міг утікати, таж маю короткі й криві ноги, тому сховався за кущі.

Пальба наближається щораз більше, аж ось нараз надбігають вороги. Простісенько на мене мчиться велитенський Чорногорець із ножем у руці.

Як побачив мене, кричить:

— Га! невірний собако! Не втечеш ти мені!

Я не бачив нічого, крім його страшного лиця та величезного, гострого ножа. Серце перестало на хвилину битися мені.

Знаю, як воно було. Я держав пистолю в дріжучих руках — нараз упав вистріл — страшний великан підскочив угору, а потім упав безсило на землю. Я мусів поцілити його в чоло...

Вечором виліз я зза кущів, а нічю віднайшов військо Рісвана-баші. Всі в таборі питаються:

— Хто застрілив велита Йована? Великого воївника з Дуґи?

Хтож міг би застрілити його? Зголошуються чотири чи пять людей тай кажуть:

— Ми бачили велита, як біг до куща, за яким був скрився Мугарем. Коли хтось його вбив, то лише Мугарем.

Як ми вернулися, баша сказав:

— Війна скінчилася. Коли ми й не виграли, то всеж ми билися по геройськи. Тому я уладжую великий бенкет у моїй палаті.

Як ми зібралися в баші й саме мали принести страви, окружили нас нараз вояки прибічної ґвардії баші.

Замісць страв два Цигани внесли велику лавку й уставили її перед башою.

Баша сказав:

— Нужденні боягузи! То ви так бетеся, як вас веде ваш баша? Вперед, Цигани! Беріть по черзі кожного з героїв і всипте йому в нагороду!

Боженьку! Цигани хапали почерзі кожного героя, клали його на лавку та гатили, скільки влізлося.

Я неспокійно дивився на моїх товаришів, коли на мене прийде черга.

Так як мене схопили Цигани, кілька вартових сказали:

— Пане, таж то малий Мугарем Аґа, що вбив велита Йована!

Цигани пустили мене, а баша підніс мене, поцілував, похвалив і дав мені добре наїстися.

Я радів дуже, та як минула перша радість, став мене як день так ніч переслідувати привид велита, якого я вбив.

— Там, дома — думав я — плаче за ним жінка й діти! Чому я вбив його? Чому я вбив його? Таж він мені нічого злого не вдіяв! Я навіть не знав його!

Такі муки мучили мене багато літ.

Я пішов до священика тай розповідаю йому все.

— Чоловіче, — кажи панотець. — Ти герой, бо ти вбив ворога!

— Ні — відповідаю тихцем — я великий грішник і Аллаг замкне передімною райські ворота.

— Хтось інший був би гордий з такого геройського вчинку!

— Хай інші чваняться; я не герой, а торговець овочів.

Аж одного дня сиджу собі в моїй крамниці, а тут переходить велитенський чоловік, з лиця якось дивно знайомий мені.

Починаю з ним балачку тай довідуюся, що то не хто інший, а Йован!

То я не вбив його тоді, а лише зранив!

Тяжкий камінь упав мені, братіку, з серця.

Я обняв велита та став щиро цілувати його.

— Слава Богу! — кажу — що жиєш! Що я не вбив тебе!

Відтоді ми стали щирими приятелями.

ЯК МОСКВА ОДУРЮЄ ПУБЛИЧНУ ОПІНІЮ СВІТА.

(УП) Рівночасно з загостренням далеко-східнього конфлікту між Японією й Москвою, москалями випустили большевики нову фальшивку для одурення світової публичної опінії. Московська агентура „Тасс" пустила в світ звідомлення з переговорів з Японією відносно продажу східньо-китайської залізниці. В травні минулого року жадали большевики за ту залізницю 250 мільйонів золотих рублів, або 625 мільйонів енів. Манджурська влада запропонувала лише 50 мільйонів енів. Опісля спустили ціну купна на 200 мільйонів рублів, а на початку цього року вже готові були продати залізницю за 200 мільйонів енів. Манджурці підвищили пропоновану суму на 100 мільйонів енів. Торги дійшли до того, що Москалі спустили ціну купна на 170, а потім на 160 мільйонів енів, а Манджурці давали 120 мільйонів. Так представили большевики переговори про купно залізниці, зручно мішаючи суму в рублях і енах. Тепер появилось і японське повідомлення, яке зазначує, що цілий торг вівся в рублях, а не в енах і що все те, що Москалі подавали в енах, було фактично подане в рублях. Вкінці стало на тому, що Москалі зажадали за залізницю 160 мільйонів рублів у золоті, а Манджурія давала лише 120 мільйонів. А це велика ріжниця. Виходить, що большевики навмисно так помішали рублі з єнами, щоби виказати перед світом свою невинність та виказати світови, що Японія нічого іншого не хоче, як забрати залізницю задармо. Все те діється перед вступленням большевиків до Союза Націй. Тепер невинними ягнятками себе роблять, щоб лише зискати для себе публичну опінію світа та представити своїх противників у якнайгіршому світлі. Той спосіб пропаганди зробив своє враження, але біда в тому, що світ скоро на крутійстві пізнався.

НЕ ЖДИ

Не жди весни, золотих днів,
Бо може не прийдуть,
А сірим вовком лють і гнів,
Недолі, впадеш в путь.

Не жди добра, бо світ не рай;
Це діл крови і сліз:
Здалека зелен пишний гай,
А в нутрі гади, звір.

Не жди, аж доля усміхнесь,
Допею сам собі будь.
Кріпись і чуйсь паном днесь,
На всі лиха забудь.

Дм. Захарчук.

МАНДРІВКА ПО ЦЕЙЛЬОНІ.

Цейльон, великий остров на Індійському океані, належить до британської держави. Назва Цейльон походить із санскритського „Сінгаля" (батьківщина льва). Остров цей звався теж у старину Тамрапарні, що опісля Греки перекрутили на Тапробане. В мові первісних тузимців остров звався Лянкадіва, а знову цю назву Араби перекрутили на Серендіб.

Цейльон не все був островом. Геольоги здогадуються, що Цейльон став островом у третьорядній добі. Наслідком вульканічних катастроф сполука між Цейльоном і Індійським півостровом запалася, а на її місці повстала вузина Балька, широка 90 миль. Отже Цейльон був колись суходолом із рештою сусідньої землі. Тому теж рістня та звіриний світ, не згадуючи вже геольогічної будови, гидрографії Цейльону й іншого, відповідає дуже точно східній Індії.

Гори Цейльону мають дивні назви, як нпр. Педурута лягаля, Кірібальполя, Тотопола. А назви міст? Батікальоа, Ірампайкулям.

Підсоння на Цейльоні дуже гарне. В найтепліщий місяць травень буває 28 ступнів Цельзія, а в найхолоднійший, січень, усього лише 26 ступнів Цельзія. Або інакше: всенький рік на Цейльоні приємне не завелике тепло 26—28 ступнів Цельзія.

Рістня на Цейльоні належить до тропікальної. Із поживочних ростин, які продають до інших країв, згадати треба каву, чай, какао, хінове дерево, тютюн, бавовну, кокосові горіхи, кавчук. Із мінералів: графіт, залізо, сіль, із дорогоцінних каменів: сафіри, рубіни, гранати, турмаліни й інші.

Годі поминути мовчанкою спеціяльний продукт цього острова: жемчуги (перли). Побережа Цейльону славні з ловлі жемчугів: молочного коліру, рожевих, часом червоних.

На Цейльоні багато малп. Є теж слони. Зате нема звірів, яких багато має східна Індія: тигрів, гієн, антильоп, буйволів, диків, кізлів.

Скелі дивовижних виглядів, алеї подвійних рядів струнких кокосових пальм. Білі святині та барвні пагоди скриті в вічно зелених гаях. Таємні руїни в Тісамагарама. Гуртки голих дітей, бронзової краски тіла з лискучим волоссям, недовірчивими очима. Правильно залиті водою простокутних рижових піль. Чорніючі купки чаєвих кущів. Двоколісні скрипливі, покриті плетінкою вози, запряжені в зебу. Буддійські монастирі з могутніми банями і колюмнадами, що відбиваються у спокійних водах озер. Дивні горорізьби загадочних богів. Шумливі водопади. Купи бамбусів, похилених над пливучим листям ненуфарів у пераденійському саді. Велитенські хлібові дерева над озером у Канді. Танцюристи, що танцюють „танець чортів" у масках страшніших, ніж карнавалові маски у Ніці. Ріки мабуть найзвучніших у світі назв, як: Мальмавата Оя, Каля Оя, Дедуру Оя, Мадуру Оя, Калю Ганга, Джін Ганга, Веляве Ганга, Манавелі Ганга.

Перші вістки про історію Цейльону подають буддійські літописи. Вістки ті доходять до VI. століття перед Хр. Довідуємося, що первісним населенням Цейльону були Веди. Їх побили Сінгалези. Сьогодні Сінгалези є господарями краю, а Веди доживають у глибині острова. Коло 1500 року наших часів володіла в Цейльоні династія Канди, що жила в місті тієї ж назви. В 1517. році береги острова заняли Португальці та основали нинішню столицю Кольомбо. В 1638. випери Португальців Голяндці, так вони в 1795. уступили місце Англійцям. В 1815. Англійці прогнали останнього короля Канди, а стіл його вивезли до Англії. В XIX. століті Англії приходилося здавлювати кілька повстань Сінгалезів.

ОДНА ПІГУЛКА — ЗАМІСЦЬ ОБІДУ.

Професор гайдельберзького університету Шмідт винайшов спосіб, із насіння бавовняника витягати поживний засіб, який можна сильно сконцентрувати: одна пігулка такої сконцентрованої поживи має таку саму відживну вартість, як цілий обід.

Санітарна рада міста Баден на вживає пігулки Шмідта в міських і державних санаторіях для відживлення хорих і виздоровців. З початком 1934. року їх уживання стає примусове по школах і дитячих захистах.

Ще пару років тому про такі пігулки оповідали в анекдотах, аось Німці вже вводять їх у життя. Не дурно говорять, що „Німець малпу вигадав".

ДІМ ГРОЗИ.

На таку назву заслугує дійсно дім при вул. генерала Гросеті в Парижі. Дивним збігом обставин якось так склалося, що нема ніодного року, щоби не трапилося в ньому — від часу, як його скінчено, — якесь нещастя людям, що там мешкають, або людям, що його будували.

Перший власник згаданого дому не міг виплатитися з довгів, які потягла за собою його будова, й відобрав собі життя. В кілька днів після цього будівничий того нещасного дому згинув у самоходовій катастрофі. Впродовж перших двох літ 9 осіб а тому домі відобрали собі життя.

Перед трома літами трапилася в „домі грози" знов трагедія, що звернула увагу Парижа на вулицю Гросеті. Жінка в сні вбила чоловіка й четверо дітей, а опісля відібрала собі життя. Може це не булоб таке жахливе, якби не факт, що це сталося якраз у тому проклятому домі. Всіх Парижан це занепокоїло. Поширилася верзія, що в тому є якась нечиста сила.

Тепер по тримісячній перерві трапилася в його мурах знову понура трагедія.

Недавно замешкав у згаданому домі багатий купець з Ліль. В сімох його кімнатах гуртувалася вся багатша купецька бранжа Парижа. Купець жив дуже примірно зі своєю дружиною, яка весь майже час присвячувала на те, що приймала гостей. Одним словом, жили собі щасливо. Але видно фатум, що повисло над цим домом, знудилося безділлям, і вибрало собі на жертву родину купця.

Одного дня приїхала до мешкання купця якась старша пані й заявила підчас його неприсутности його дружині, що вона є його давня приятелька та що теперішній добробут він може завдячувати тільки їй. Очевидно, що між жінками прийшло до сцисії. Жінка купця, в розпуці, що хтось хоче розбити її родинне щастя, стріляє до приятельки мужа, а опісля відбирає собі життя. Випадок цей підтвердив дорешти фатальну опінію дому грози.

— Це дуже немудро, що ти Крупам говорив, нібито ми купили собі авто, вони прийдуть нині пополудні до нас і переконаються, що це неправда!

— Нічого! Ти візьми руку на перевязку, а я буду ходити підпираючи на палиці; це їх переконає напевно, що ми мали авто!

Щастя.

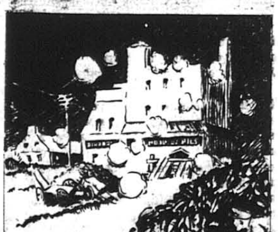
Мати: Вір мені, сину, що щойно як оженишся, пізнаєш, що це таке справжнє щастя!

Син: Так, мамо, одначе тоді буде вже запізно.

— Пане Баранський, як то є, що ви все так скромно зодягаєтеся, а ваша жінка так елегантно?

— Бо я зодягаюся відповідно до моєї платні, а жінка відповідно до найновішої моди.

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ. — 14 ВЕРЕСНЯ. — РОСІЙСЬКІ ПОБІДИ ПІД ТОМАШЕВОМ. (61)

Два британські полки атакували на правому крилі своєї армії велику фабрику цукру, яку тримали Німці в своїх руках. Перебування там Німців загрожувало цілому крилу армії, а тому Німців треба було вибити звідти за всяку ціну. Кілька разів Британці ходили в наступ з багнетами й кождого разу з великими стратами вони відходили назад. Лише коли на допомогу їм прийшли ще два свіжі полки й після сильного гарматного обстрілу фабрики їм пощастило захопити фабрику в свої руки.

Бої між австрійською і російською армією в Галичині саме в той час були дуже завзяті. Російська армія мала завдання на всьому своєму фронті притягнути на себе якнайбільше німецьких і австрійських сил, щоби вони не могли дати ніякої підтримки західньому фронтови, а також щоби вплинути на духа середніх держав. Лиш на одному австрійському фронті в активній війні втягнено більше як два міліони війська. Австрійські війська під командою архикнязя Фридриха зазнали поразки біля Томашева.

Англія вже зрозуміла, що теперішня війна буде вимагати від неї напруження всіх сил. тому переведено мобілізацію всього, що лише надавалося для війни. Особливу увагу звернено на те, що на долю Англії випадало боротися на морі. Тому англійська адміралія змобілізувала всі торговельні кораблі, які тільки Англія мала, й поспішно приготовляла їх для перевозу війська та вантажу з кольоній, який був потрібний для війни. Деякі кораблі зроблено боєвими з замаскованими гарматами й т. п.

Населення цілої Англії тепер було змушене проводити довгі вечорі без світла, бо після налету цепеліна на Антверпен його можна було сподіватися кождого часу і в Лондоні, чи в якому іншому місті Англії. Ставало вже для всіх зрозумілим, що це не є війна лише армій, але війна народів. Світова війна 1914 року була початком таких війн, які має людство переживати в своїм дальшім історичнім життю. Тепер уже настали часи, коли страхіття війни відчуватиме й переживатиме все населення воюючих країв.